

Analiza okvirnog plana i programa četverogodišnjih srednjih škola

Ćosić, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Kinesiology / Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:117:438412>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Kinesiology, University of Zagreb - KIFoREP](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KINEZIOLOŠKI FAKULTET

(studij za stjecanje visoke stručne spreme
i stručnog naziva: magistar kineziologije)

Marko Ćosić

**ANALIZA OKVIRNOG PLANA I
PROGRAMA ZA SREDNJE
ČETVEROGODIŠNJE ŠKOLE**

(diplomski rad)

Mentor:
prof. dr. sc. Boris Neljak

Zagreb, rujan 2015.

Analiza okvirnog plana i programa za srednje četverogodišnje škole

Sažetak

Cilj ovog diplomskog rada je da se na temelju Okvirnog plana i programa za srednje četverogodišnje škole utvrdi jesu li programske zadaće usmjerene prema ostvarivanju zadanih ciljeva i svrhe tjelesne i zdravstvene kulture. Isto tako, cilj je i analizirati programske sadržaje te njihovu ulogu u ostvarivanju programski zadaća (obrazovne, kinantropološke i odgojne). Uvidom u prikazane tablice kao i grafičke prikaze može vidjeti drastična odstupanja od jednakoga ispunjavanja svih potrebnih parametara za kvalitetan razvoj učenikovog biopsihosocijalnog statusa. Uz tablice te grafičke prikaze, izveden je i hi – kvadrat test. Hi – kvadrat (χ^2) test je postupak koji može osobito poslužiti onda kad želimo utvrditi odstupaju li neke dobivene (opažene) frekvencije od frekvencija koje bismo očekivali pod određenom hipotezom. Naša hipoteza pretpostavljena je na tome da programski sadržaji te programske zadaće ne zadovoljavaju sve potrebne uvjete za razvoj učenika u srednjim školama.

Ključne riječi: programske zadaće, programski sadržaji, hi – kvadrat test, četverogodišnje srednje škole

Analysis of the high school curriculum

Summary

The main goal of this paper is, based on “High school curriculum”, to determine whether program tasks are directed to achieve the goals and purposes of physical education. Likewise, the goal is to analyse program content to notice their role in achievement of program tasks. Examining tables and diagrams, one can see drastic deviation from the equal fulfilment of all the necessary parameters for the quality development of the pupil's bio psychosocial status. Beside tables and diagrams, a chi-square test (χ^2) has been made, a test used to determine whether obtained frequencies differ from the frequencies expected under a given hypothesis. Our hypothesis is assumed on the fact that program tasks and program goals do not accomplish necessary conditions for development of high school pupils.

Key words: program tasks, program goals, chi – square test (χ^2), high schools

SADRŽAJ

Analiza okvirnog plana i programa za srednje četverogodišnje škole.....	2
Sažetak.....	2
Analysis of the high school curriculum.....	3
Summary.....	3
SADRŽAJ.....	4
1. UVOD.....	4
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	6
2.1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA.....	6
2.2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA.....	6
2.3. HIPOTEZA.....	7
2.4. EKSPERIMENTALNI NACRT.....	7
3. PROGRAMSKE ZADAĆE.....	8
3.1. CILJ I SVRHA OKVIRNOG PLANA I PROGRAMA.....	8
3.2. POSEBNE ZADAĆE ZA PRVE RAZREDE.....	9
3.3. POSEBNE ZADAĆE ZA DRUGE RAZREDE.....	10
3.4. POSEBNE ZADAĆE ZA TREĆE RAZREDE.....	11
3.5. POSEBNE ZADAĆE ZA ČETVRTE RAZREDE.....	12
3.6. POSEBNE ZADAĆE ZA SVE RAZREDE.....	13
4. PROGRAMSKI SADRŽAJI.....	14
4.1. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA PRVE RAZREDE.....	15
4.2. PROGRAMSKI SADRŽAJ ZA DRUGE RAZREDE.....	16
4.3. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA TREĆE RAZREDE.....	17
4.4. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA ČETVRTE RAZREDE.....	18
4.5. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA SVE RAZREDE.....	19
5. ANALIZA REZULTATA I RASPRAVA.....	20
6. ZAKLJUČAK.....	26
7. LITERATURA.....	27

1. UVOD

Srednje školstvo u Republici Hrvatskoj predstavlja razdoblje od 14. ili 15. godine života pa sve do 18. ili 19. godine. Srednjoškolsko obrazovanje omogućuje učenicima da se usavrše u različitim zanimanjima (ekonomist, stolar, bravar, automehaničar, fizioterapeut, medicinski tehničar itd.) ili da svoj put obrazovanja nastave u gimnazijama (opća, jezična, klasična, prirodoslovna – matematička). Također, učenici prilikom upisa u srednje škole mogu se odlučiti za umjetničke škole, kao što su: glazbena, plesna ili likovna umjetnost i dizajn. Završetak svog školovanja učenici srednjih četverogodišnjih škola u Republici Hrvatskoj, obavezno od šk. god. 2009./2010., završavaju polaganjem državne mature. Dok je za gimnazijske programe obavezno polaganje državne mature, učenicima strukovnih i umjetničkih škola ostaje mogućnost i završetak školovanja izradom i obranom završnog rada.

Već u samom uvodu vidi se koliko je složeno srednje obrazovanje u Republici Hrvatskoj. Ponajviše zbog toga što za svaku navedenu srednju školu (gimnazije, strukovne i umjetničke škole) postoje različiti planovi i programi. Isto tako, unutar istih srednjih škola (strukovne i umjetničke) postoje različita zanimanja kojima su pak postavljeni drugačiji ciljevi i zadaće u svrhu djelotvorne prilagodbe za buduća zanimanja. Nadalje, kada se govori o svim gimnazijama, strukovnim četverogodišnjim i umjetničkim školama, jasno je da za svaku srednju školu potrebno izraditi plan i program tjelesne i zdravstvene kulture.

S ciljem jednostavnije izrade plana i programa, koje izrađuje svaki nastavnik, izrađen je i dokument „*Okvirni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture za gimnazije i četverogodišnje strukovne i umjetničke škole u funkciji rasterećenja učenika*“. Ovaj dokument izrađen je od strane Zavoda za unapređivanje školstva¹ kako bi omogućio normalan rast i razvoj učenika kao osnovni preduvjet za sve životne, radne, stvaralačke i kulturne aktivnosti.

Problem, a samim time i cilj ovog diplomskog rada, je utvrditi je li ovaj dokument u svrhu rasterećenja učenika. Naime, u Republici Hrvatskoj još od 2011.

¹ od 2006. Agencija za odgoj i obrazovanje

godine i objavljivanja dokumenta „*Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje, te opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje*“ teži se uvođenju i postavljanju pojmova ishoda i kompetenciji učenika nakon srednjoškolskog obrazovanja. Upravo pojam ishod je i sama bit diplomskog rada, jer će se analizirati smjernice rada, zadaće i programski sadržaji te dobivenim rezultatima otkriti na koje zadaće (obrazovna, odgojna ili kinantropološka) je najviše usmjeren okvirni plan i program. Kako je navedeno, *Nacionalni okvirni kurikulum* je objavljen 2011. ali je neprestano podložan promjenama i izmjenama, kako bi se ostvarili oni ishodi koji će učenicima omogućiti da naučeno znanje provode i izvan školskih dvorana i igrališta.

U metodologiji istraživanja potrebno je odrediti problem, koji je djelomično objašnjen u prethodnom odlomku, te odrediti cilj i postaviti hipotezu. Tijekom provedbe eksperimenta svi podatci bit će prikazani grafikonima i tablicama kako bi se dobio što jasniji uvid u analizu *Okvirnog plana i programa*.

Prilikom analize programskih sadržaja pažnja će se usmjeriti na 6 nastavnih cjelina: atletika, igre, borilački sportovi, ples, gimnastika te zdravlje i fitness. Iako, treba napomenuti da u europskom kurikulumu postoje još 3 nastavne cjeline: aktivnosti u prirodi, plivanje, zimski sportovi koji prema *Okvirnom planu i programu* uopće nisu zastupljeni tj. nemaju niti jednu nastavnu temu. Naravno, nije potrebno uspoređivati europski kurikulum te *Okvirni plan i program* iz razloga što je svaka država zasebna, odnosno ima svoj pristup ustrojstvu školstva a samim time i metodologiju izrade plana i programa.

Cilj ovog diplomskog rada je, osim analize *Okvirnog plana i programa*, ponuditi rezultate istraživanja u svrhu daljnje izrade nacionalnog kurikuluma i njegovog kvalitetnog provođenja na svim razinama srednjoškolskog obrazovanja.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Metodologija je znanost o metodama, načinu znanstvenog istraživanja. Osnovne metode saznanja: analiza, sinteza, dedukcija, indukcija, generalizacija, specifikacija, definicija itd. Ovaj rad ponajviše će biti usmjeren na analizu sadržaja *Okvirnog plana i programa*, kako bi složene strukture rastavili na jednostavnije te uvidjeli njihov utjecaj. Prije same analize potrebno je odrediti problem, odrediti cilj istraživanje te predložiti i formulirati hipotezu, po kojoj će se provoditi istraživanje. Hipotezu je potrebno na kraju rada, prema rezultatima analize, odbaciti ili prihvatiti te obrazložiti.

2.1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Problem je djelomično objašnjen u uvodu, no potrebno ga je detaljnije razraditi. Kako je navedeno u uvodu, postavlja se pitanje je li *Okvirni plan i program* sa svojim programskim zadaćama te programskim sadržajima u funkciji rasterećenja učenika. Naime, na problem se nailazi prilikom raspodjele programskih sadržaja i postavljanja programskih zadaća. Zašto nastavnici koji sastavljaju planove i programe za svoje razrede ne zadovoljavaju potpuni razvoj učenika? Naravno, krivica nije samo u nastavnicima, također treba uzeti u obzir i materijalne uvjete škole, funkcionalne i motoričke sposobnosti učenika, obilježja pojedinog zanimanja itd. Kako svaki problem treba sagledati u cjelini ali po segmentima, tako i *Okvirni plan i program* treba razmatati sa različitih stajališta.

2.2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Na temelju utvrđenih problema može se zaključiti i cilj diplomskog rada. Potrebno je temeljito analizirati programske sadržaje, njihovu raspodjelu po nastavnim cjelinama² te kako utječu na programske zadaće. Za programske sadržaje može se reći da su osnovica provedbenog plana i programa, a oni utječu na provedbu ostalih

² Nastavna cjelina je pojam koji označava skup srodnih, po strukturama gibanja, programskih sadržaja (nastavnih tema) (Neljak, B. 2010.)

segmenata plana i programa. Također, jedan od ciljeva je i analiza programskih zadaća sa stajališta kinantropoloških, obrazovnih i odgojnih smjernica. Skladnim djelovanjem programskih sadržaja i programskih zadaća omogućava se potpuna provedba ciljeva i svrha tjelesne zdravstvene kulture, čime se dolazi do potpune analize *Okvirnog plana i programa* što je i cilj ovog diplomskog rada

2.3. HIPOTEZA

Hipoteze su predložena objašnjenja ili razumne pretpostavke koje predlažu moguću korelaciju između više fenomena. U ovom radu to se odnosi na povezanost i međusobnu utjecaj programskih sadržaja, programskih zadaća te cilja i svrhe *Okvirnog plana i programa*. Stoga se hipoteza zasniva na pretpostavci da programske zadaće i programski sadržaji ne opravdavaju cilj i svrhu, a analizom istog plana i programa će se prihvatiti ili odbaciti postavljena hipoteza.

2.4. EKSPERIMENTALNI NACRT

Prilikom analize u fokusu će biti „*Okvirni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture za gimnazije i četverogodišnje strukovne i umjetničke škole u funkciji rasterećenja učenika*“. Tijekom istraživanja prvo će se analizirati sve posebne zadaće od prvog do četvrtog razreda srednjih škola za učenike i učenice te će se njihova raspodjela grafički prikazati. Nakon analize programskih zadaća pažnja će se preusmjeriti na programske sadržaje te na njihovu raspodjelu unutar četiri razreda srednje škole, također prema učenicima i učenicama. Po završetku obrade programskih zadaća, ali i programskih sadržaja, biti će izveden Hi – kvadrat test (χ^2). To je postupak koji može poslužiti onda kada se želi utvrditi odstupaju li neke dobivene (opažene) frekvencije od onih koje bi očekivali pod određenom hipotezom. U ovom slučaju dobivene frekvencije biti će one programske zadaće i oni programski sadržaji navedeni u *Okvirnom planu i programu*. U završnom djelu rada analizirat će se odnos između programskih sadržaja i programskih zadaća na temelju dobivenih rezultata te će se prihvatiti ili odbaciti postavljena hipoteza u ovom dijelu rada.

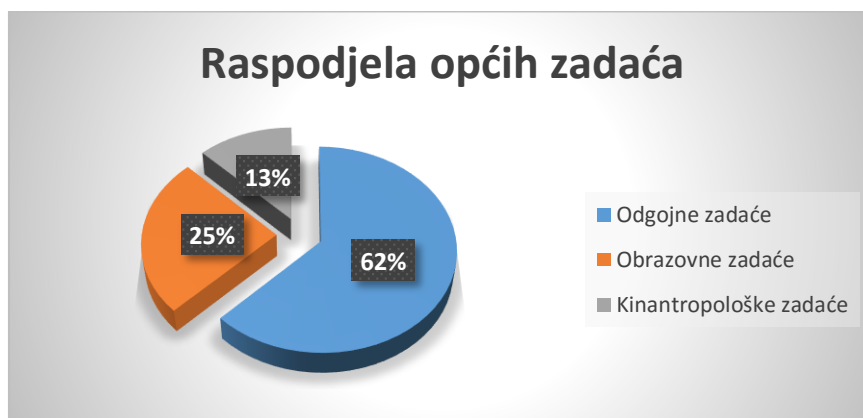
3. PROGRAMSKE ZADAĆE

3.1. CILJ I SVRHA OKVIRNOG PLANA I PROGRAMA

Ciljevi mogu obuhvaćati cjelokupni program, predmetno područje ili razrednu nastavu. U ovom radu interes će biti usmjeren prema *Okvirnom planu i programu*.

Iz svrhe i cilja okvirnog plana i programa može se slobodno zaključiti da je primarno zadovoljiti osnovne potrebe čovjeka, a to su potreba za kretanjem te zdravlje i normalan biopsihosocijalni razvoj. Prethodnom rečenicom zahvaćeno je veliko područje a samim time se postavljaju i veliki ciljevi tjelesne i zdravstvene kulture u srednjoškolskom obrazovanju: unaprjeđenja i očuvanje zdravlja, poticanje na stvaralaštvo i njegovo izražavanje, afirmacijom među osobama jednakih godina, unaprjeđenje motoričkih, morfoloških, funkcionalnih, kognitivnih i konativnih osobina, poticanje na kvalitetno iskorištavanje slobodnog vremena u svrhu tjelesnog vježbanja ali i sprečavanje korištenja alkohola, droge i drugih opojnih supstanci kojih, nažalost, u današnjem okruženju ima sve više. Iz toga proizlazi da na učenike treba utjecati kako odgojno tako i obrazovno ali i kinantropološki tj. mogućnost utjecaja na njihova morfološka obilježja te motoričke i funkcionalne sposobnosti.

Ovako izgleda prikaz općih zadaća raspodijeljenih na odgojnu, obrazovnu te kinantropološku smjernicu rada. (*prikaz 1.*)

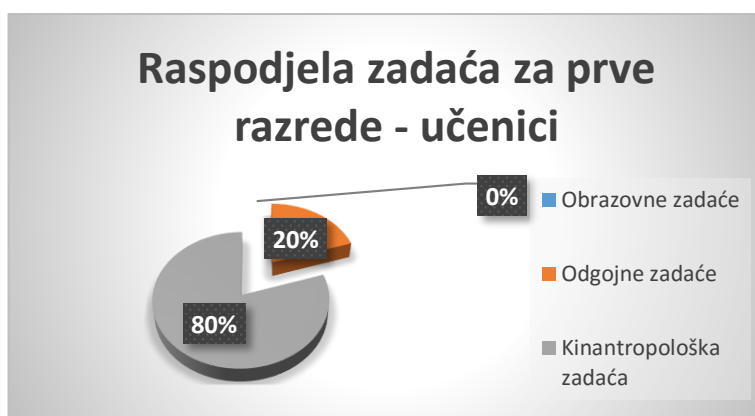

Prikaz 1. Raspodjela općih zadaća

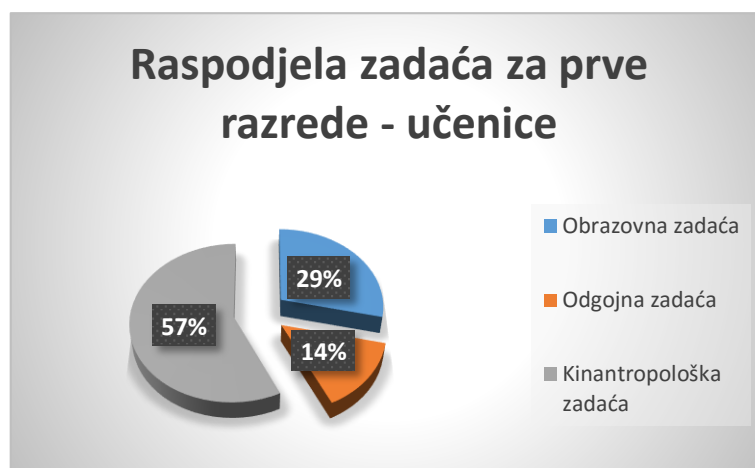
3.2. POSEBNE ZADAĆE ZA PRVE RAZREDE

Ako se slijedi niz učenja u bilo kojem sustavu (sportu, obrazovanju, tehnologiji), nailazi se na načela koje govore da svaki analiza i usporedba kreće od početaka, od općenitog ka posebnom, od jednostavnog prema složenom, od poznatog ka nepoznatom itd. Tako da se i u analizi ovog *Okvirnog plana i programa* ne treba zadržati samo na općim zadaćama, nego treba provjeriti jesu li jednako tako raspodijeljene po razredima kroz sva četiri stupnja srednjoškolskog obrazovanja, također prema odgojnim, obrazovnim i kinantropološkim smjernicama rada.

Zbog lakše usporedbe učenika i učenica u prvom razredu srednjih četverogodišnjih škola, postaviti će se oba prikaza jedan kraj drugog radi jednostavnijeg uočavanja eventualnih razlika. (*prikaz 2. i 3.*)

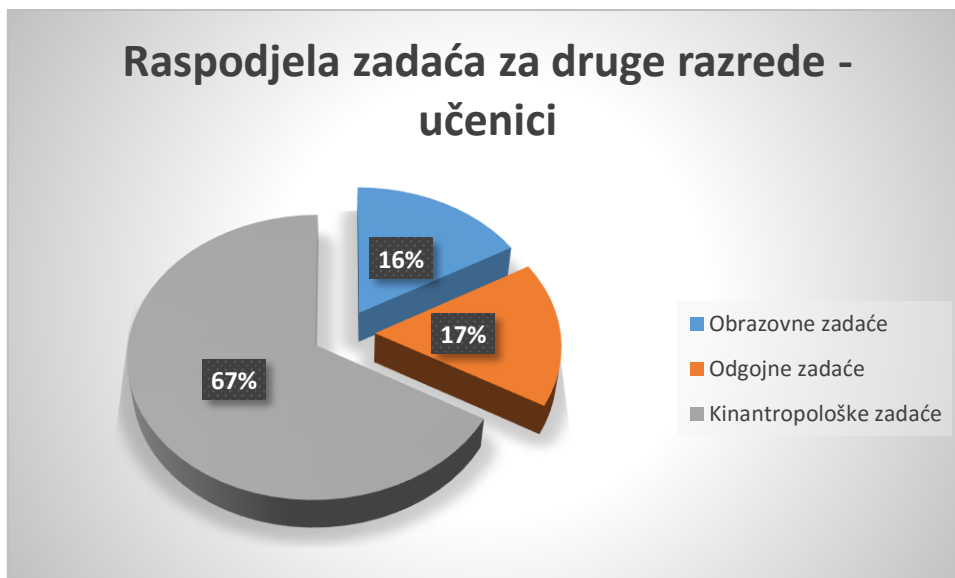
Prikaz 2. Raspodjela posebnih zadaća za prve razrede - učenici

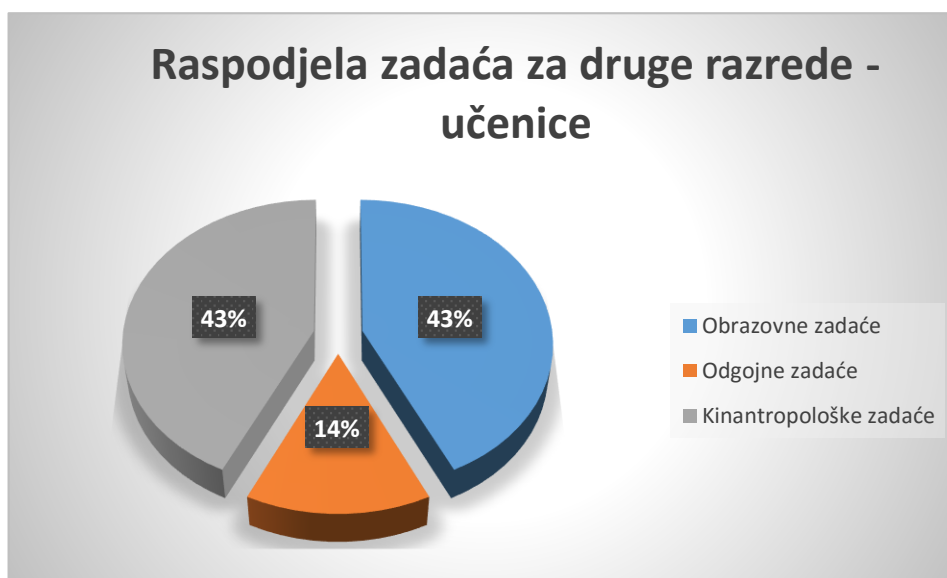
Prikaz3. Raspodjela posebnih zadaća za prve razrede – učenice

3.3 POSEBNE ZADAĆE ZA DRUGE RAZREDE

Za drugi razred učenika i učenica četverogodišnjih srednjih škola postavljene su ove posebne zadaće, također raspodijeljene na obrazovnu, odgojnu i kinantropološku zadaću. (*prikaz 4. i 5.*)

Prikaz 4. Raspodjela programskih zadaća za druge razrede – učenici

Prikaz 5. Raspodjela programskih zadaća za druge razrede – učenice

3.4. POSEBNE ZADAĆE ZA TREĆE RAZREDE

U trećem razredu srednjih četverogodišnjih škola učenici i učenice i dalje nastavljaju sa razvojem, pa su tako zadaće raspodijeljene na ovaj način. (prikaz 6. i 7.)

Prikaz 6. Raspodjela posebnih zadaća za treće razrede – učenici

Prikaz 7. Raspodjela posebnih zadaća za treće razrede – učenice

3.5. POSEBNE ZADAĆE ZA ČETVRTE RAZREDE

U zadnjem stupnju srednjoškolskog obrazovanja dolazi do potpunog razvojnog razlikovanja učenika i učenica. To razdoblje, prema latinskoj riječi *adolescensia*, nazivamo adolescencija čiji je završetak ponajviše određen psihološkim i sociološkim nego fizičkim promjenama, ali i promjena u programskim zadaćama. (*prikaz 8. i 9.*)

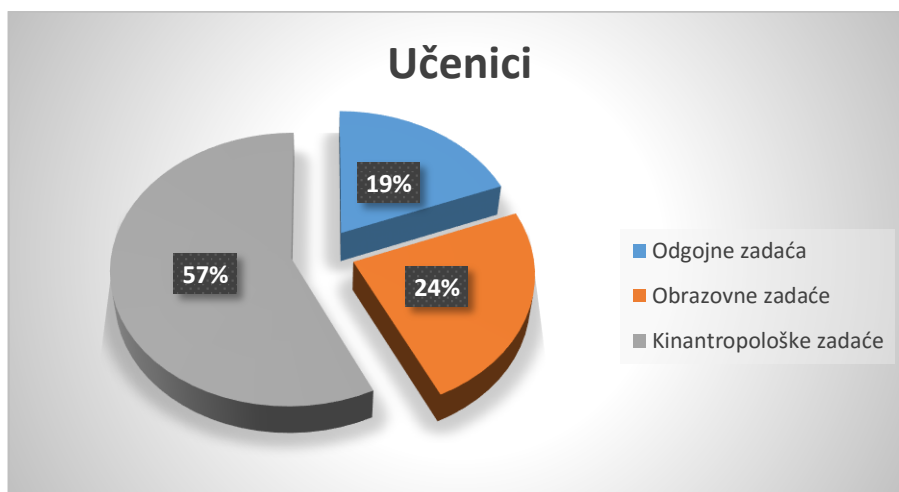
Prikaz 8. Raspodjela posebnih zadaća za četvrte razrede – učenici

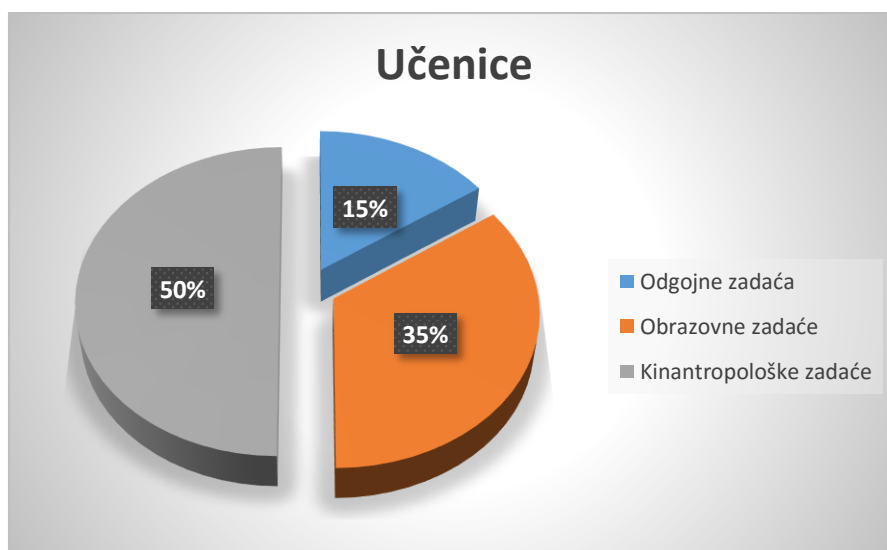
Prikaz 9. Raspodjela posebnih zadaća za četvrte razrede – učenice

3.6. POSEBNE ZADAĆE ZA SVE RAZREDE

Na kraju analize zadaća po razredima potrebno je napraviti jedan potpuni pregled koji će omogućiti cjelokupnu usporedbu učenika i učenica te usmjerenost njihovih zadaća (kinantropološka, odgojna, obrazovna). Ova dva prikaza će omogućiti uvid na što je dominantno orijentiran *Okvirni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture za gimnazije i četverogodišnje strukovne i umjetničke škole.* (prikaz 9. i 10.)

Prikaz 9. Raspodjela posebnih zadaća kroz četiri razreda – učenici

Prikaz 10. Raspodjela posebnih zadaća kroz četiri razreda – učenice

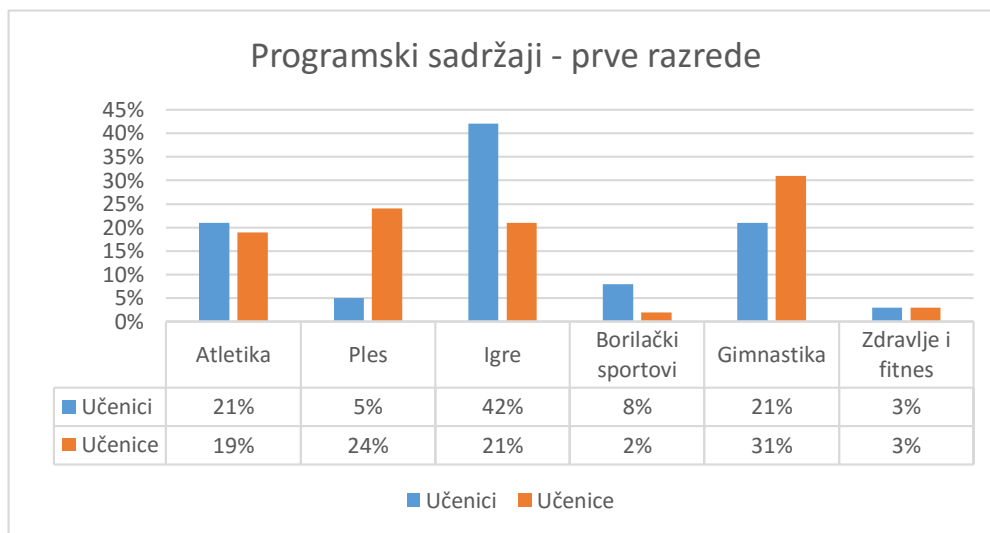
4. PROGRAMSKI SADRŽAJI

Programski sadržaji, ovisno o odgojno-obrazovnim razinama, imaju različite istoznačnice i odnose se samo na tjelovježbene sadržaja koji će se provoditi u glavnom A dijelu sata. Tako se u predškolskom odgoju nazivaju tjelovježbeni zadatci, u osnovnoj i srednjoj školi nazivaju se nastavne teme, a u visokom školstvu programski sadržaji nazivaju se predmetni sadržaji. Kako i tvrdi Neljak (2010.:48), „programski sadržaji su tjelovježbeni zadatci (motorička znanja) u propisanim ili odobrenima nastavnim planovima i programima tjelesne i zdravstvene kulture.“

Kao takvi, programski sadržaji, predstavljaju skupinu srodnih nastavnih tema koji čine nastavne cjeline. Najčešće nastavne cjeline, u planovima i programima tjelesne i zdravstvene kulture su: atletika, gimnastika, igre, borilački sportovi, ples i ostale aktivnosti. Prema navedenim nastavnim cjelinama zasnivat će se i analiza programskih sadržaja u ovom radu.

4.1. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA PRVE RAZREDE

Prva raspodjela biti će za učenike i učenice prvih razreda srednjih četverogodišnjih škola i to prema nastavnim cjelinama: atletika, ples, igre, borilački sportovi, gimnastika te zdravlje i fitness. (prikaz 11.)

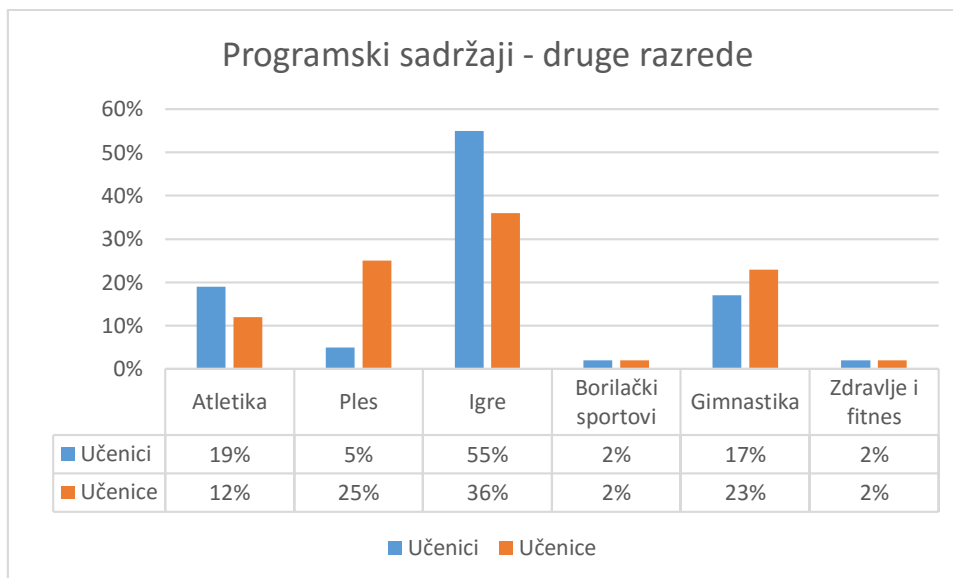

Prikaz 11. Raspodjela programskih sadržaja za prve razred

U prvim razredima srednjih četverogodišnjih škola učenici su, prema planu i programu, dominantno usmjereni na usavršavanje znanja iz *Igara* (42%), zatim slijedi *Gimnastika* te *Atletika* sa 21% zastupljenosti u *Okvirnom planu i programu*. Učenice prvih razreda srednjih četverogodišnjih škola najviše unapređuju znanja i sposobnosti iz *Gimnastike* (31%) te *Plesa* (24%).

4.2. PROGRAMSKI SADRŽAJ ZA DRUGE RAZREDE

Pažnja će se nadalje preusmjeriti na programske sadržaje drugih razreda gimnazije te četverogodišnjih strukovnih i umjetničkih škola. Odnosno, raspodjela programskih sadržaja po nastavnim cjelinama. (*prikaz 12.*)

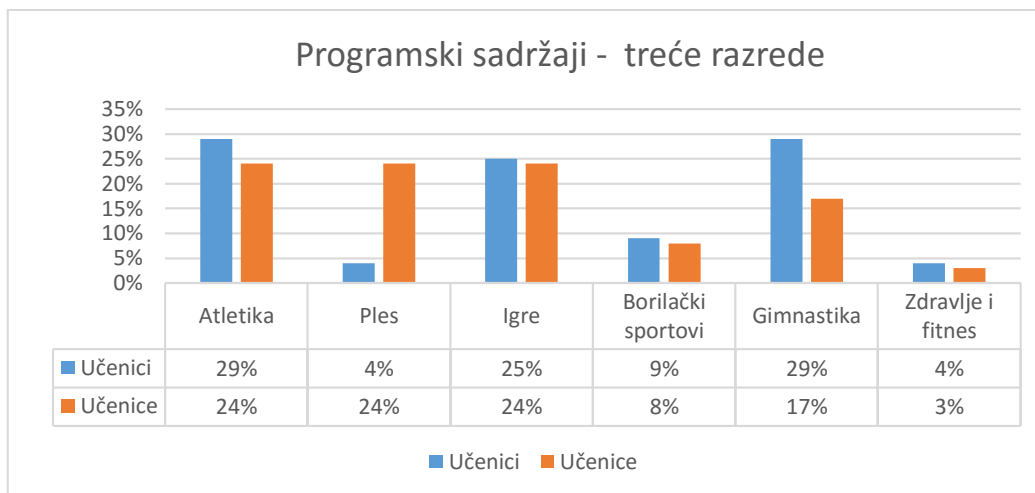

Prikaz 12. Raspodjela programskih sadržaja za druge razrede

U drugom razredu srednjih četverogodišnjih škola može se uočiti velika zastupljenost elemenata sportskih igara (rukomet, nogomet, odbojka i košarka). Kod učenika nastavna cjelina *Igre* zauzimaju 55% ukupnog plana i programa, a kod učenica 36%. Sljedeće po redu zastupljenosti kod učenika je *Atletika*, a kod učenica su *Plesovi*. (*prikaz 12.*)

4.3. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA TREĆE RAZREDE

Nadalje, grafičkim prikazom koji slijedi biti će prikazano na koju su nastavnu cjelinu orijentirani učenici, a na koju učenici trećih razreda srednjih četverogodišnjih škola. (prikaz 13.)

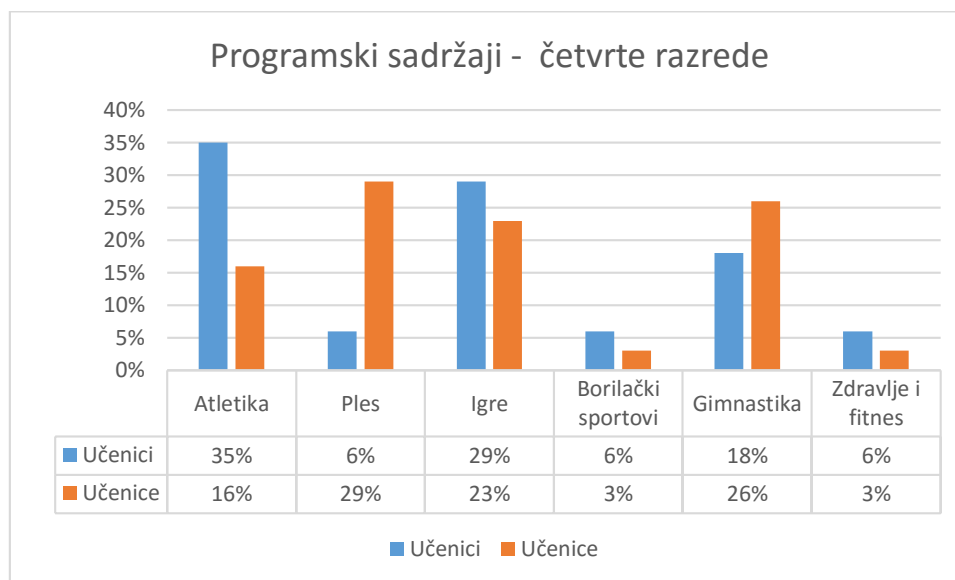

Prikaz 13. Raspodjela programskih sadržaja za treće razrede

Na prikazu 13. može se uočiti da je i kod učenika, ali i kod učenica, plan i program usmjeren na višestrani razvoj. U planu i programu za treće razrede učenika sa 29% čine nastavne cjeline *Atletika* te *Gimnastika*, dok je kod učenica sa 24% čine cjeline *Atletika*, *Ples* i *Igre*.

4.4. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA ČETVRTE RAZREDE

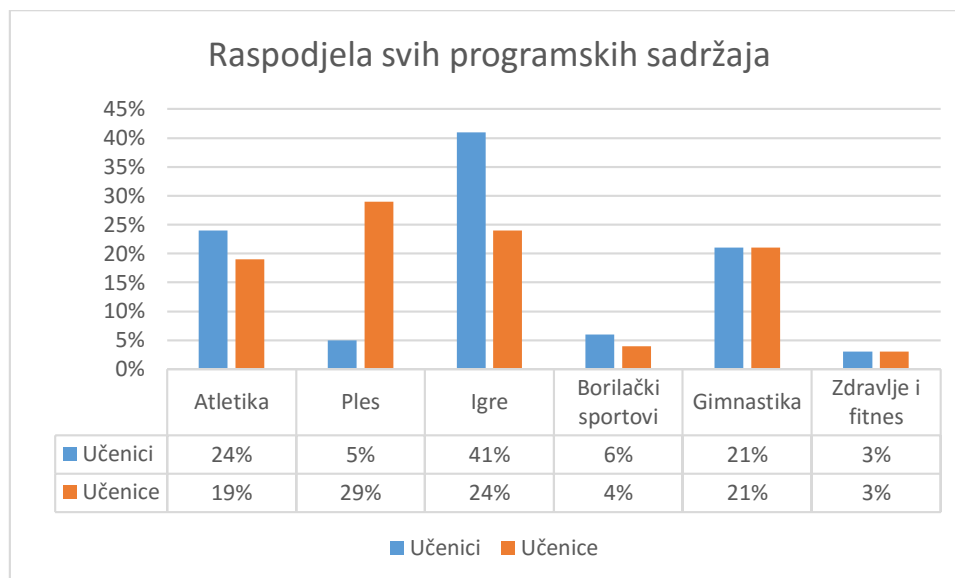
U zadnjoj godini srednjoškolskog obrazovanja ali i zadnje faze razvoja, adolescencije, dolazi do potpunog razvojnog razlikovanja između učenika i učenica slikovitim prikazom (*prikaz 14.*) vidjet će se odnosi li se to i na razlikovanje između zastupljenosti po programskim cjelinama.

Prikaz 14. Raspodjela programskih sadržaja za četvrte razrede

U četvrtim razredima tj. završnim razredima srednjoškolskog obrazovanja, plan i program teži razvoju različitih motoričkih znanja sa nekoliko nastavnih cjelina. Sa više od 20% kod učenika su nastavne cjelina *Atletika, Igre i Gimnastika*, a kod učenica, također sa više od 20%, su cjeline *Ples, Igre te Gimnastika*. (*prikaz 14.*)

4.5. PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA SVE RAZREDE

Prikaz 15. Raspodjela svih programskih sadržaja

Na prikazu 15. jasno se vidi da se kod učenika teži razvoju znanja iz *Igara* (41%), a kod učenica nema prevelike disporporcije. Naime, kod učenica, podjednako se razvijaju znanja iz *Plesa* (29%), *Igara* (24%) te *Gimnastike* (21%).

Učenici tijekom svog školovanja razvijaju, uz *Igre*, znanja i sposobnosti i uz pomoć nastavnih cjelina *Atletike* (24%) te *Gimnastike* (21%), dok su namanje zastupljeni sadržaji programskih cjelina iz *Plesa* (5%) te *Borilačkih sportova* (6%). Kod učenica svih razreda najmanje su zastupljeni sadržaji *Borilačkih sportova* (4%).

Pomoću prikaza 15. jasno se može vidjeti da je i kod učenica i kod učenika najmanje zastupljena nastavna cjelina *Zdravlje i fitness* (3%), predmet koji je zasigurno od krucijalne važnosti za unapređivanje učenikovog vlastitog zdravlja, održavanje funkcionalnih sposobnosti, povećanje mišićne mase ali i učenikovog poznavanja vlastitog tijela.

5. ANALIZA REZULTATA I RASPRAVA

Uz pomoć grafičkih prikaza 1. – 16. mogu se analizirati sve programske zadaće i programski sadržaji koji čine *Okvirni plan i program za srednje četverogodišnje škole*. Na temelju rezultata istraživanja tj. podataka, mogu se izračunati postupci zastupljenosti pojedine zadaće (obrazovne, odgojne ili kinantropološke) za određeni razred, ali i raspodjelu programskih sadržaja po razredima, izveden je i Hi – kvadrat test.

Na prikazu 1. mogu se uočiti da je plan i program dominantno orijentiran prema razvoju kinantropoloških obilježja (65%), zatim obrazovnih (25%), a na zadnjem mjestu je odgojni razvoj učenika (13%). Analizom ovih podataka može se konstatirati da programske zadaće nisu jednako raspodijeljene tj. ne postoji jedna raspodjela unutar istih. Također, na temelju podatka, jasno je da je *Okvirni plan i program* usmjeren prema razvoju morfoloških osobina te funkcionalnih i motoričkih sposobnosti.

U skladu sa prethodno navedenim, postavlja se pitanje je li dovoljno utjecati na učenikove kinantropološka obilježja samo na satu tjelesne i zdravstvene kulture, a ne naučiti ga kako da ta ista znanja primjeni i van redovite nastave, ali i kasnije u životu. Sa samo 25 % obrazovnih zadaća, koje su temeljno usmjerene na učenje teorijskih i praktičnih znanja pojedinih programskih sadržaja, dok se zanemaruje primjena tih istih znanja u svrhu održavanja i unapređivanja kvalitete življenja. Iako, sat TZK-a podrazumijeva razvoj sposobnosti, pozivajući se na analizirane podatke, potrebno je povećati broj nastavnih cjelina kojima bi se obogatilo znanje učenika o pozitivnim učincima tjelesnog vježbanja i njegove primjene pa makar i samo radi zabave. Prema *Europskom kurikulumu*, postoji i nastavna cjelina Zdravlje i fitness (*prikaz 11. – 15.*) koja je u ovom planu i programu zastupljena sa samo 3-6 % ukupnih programskih sadržaja. Ako se govori o unapređivanju dokumenta „*Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje, te opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje*“, bilo bi gotovo idealno kada bi se promijenio postotak zastupljenosti pojedinih zadaća u planu i programu za otprilike 10%. Taj postotak nije velik, no uzimajući u obzir da se smanji postotak kinantropoloških zadaća sa 65% na 55%, a oduzeti postotci pridodaju obrazovnim zadaćama pa se sa 25% povećaju na 35% svih

zadaca unutar plana i programa, automatski se stvara prostor za povecanje znanja učenika o praktičnoj primjeni nastavnih sadržaja i mogućnosti učinkovitije primjene istih sadržaja.

No, uzimajući u obzir da opće zadace pokrivaju veliko područje ostvarivanja učenikovih sposobnosti, znanja i osobina, potrebno je analizirati i posebne zadace. Pomoću posebnih zadaca može se ipak malo bolje zaključiti na što je orijentiran plan i program. Potrebno je naglasiti da se potrebe učenika sa svakim novim stupnjem obrazovanja (razredima) mijenjaju. U prva dva razreda učenici su još u fazi puberteta, dok su zadnja dva razreda srednjeg školovanja u fazi adolescencije.

Pubertet je period kada se na određene sposobnosti može više ili manje utjecati. Razumljivo je da se onda povećava postotak kinantropoloških zadaca kako bi se na određene sposobnosti moglo više utjecati. *Prikaz 2.* i *prikaz 4.* pokazuju o znatnom povećanju tih zadaca (kinantropoloških) u prva dva razreda srednjeg školovanja za učenike (prvi razred 80% i drugi razred 67%), dok je kod učenica nešto drugačija slika. Razumljivo je da učenice nešto ranije izlaze iz puberteta te one više nisu spremne mijenjati neke od svojih sposobnosti, u skladu sa tim smanjuje se i broj kinantropoloških zadaca na 57% (*prikaz 3.*) i na 43% (*prikaz 5.*).

Kako se postotak određenih zadaca povećava tako se, prema logici, određene zadace smanjuju. Kod učenika je evidentan porast kinantropoloških zadaca, no sa druge strane, veliki pad postotka se uočava kod odgojnih i obrazovnih zadaca koje su zastupljene sa svega 20%³ u prvom razredu te sa 33%⁵ u drugom razredu. Naime, kod učenica imamo nešto manje smanjenje postotka kinantropoloških zadaca ali povećanje odgojnih i obrazovnih zadaca sa 43%⁵ u prvom razredu na 57%⁵ u drugom razredu, naspram općih zadaca gdje odgojne i obrazovne čine svega 38% (*prikaz 1.*).

Ovakva raspodjela zadaca je očekivana jer, kako je i navedeno, učenici prolaze kroz pubertet. Stoga, učenici i dalje trebaju razvijati svoje sposobnosti, dok se učenice više orijentiraju prema odgojnim i obrazovnim zadacima. Razlog tome je što učenice sve više prolaze nagle promjene svoga tijela, ali i kroz psihosocijalne promjene.

³ Zbroj postotka obrazovnih zadaca i odgojnih zadaca

Treći i četvrti razred učenici prolaze kroz razvojno razdoblje adolescencije. Razdoblje je obilježeno kako završnim tjelesnim razvojem tako se i učenici sve više izgrađuju kao samostalne osobe, sposobne da donose svoje zaključke i stavove, da upoznaju nova društva, kreće su u različitim krugovima itd. Primarno bi zadaće ovog razdoblja trebale biti usmjerene na omogućavanje učenicima da lakše podnose napore koje nose strukovna zanimanja (stajanje, hodanje, čučanje), ali i obrazovati učenike, koji će nastaviti svoje školovanje na fakultetima, kako primijeniti naučena teorijska i praktična znanja te stvarati pozitivan stav o tjelesnom vježbanju i njegovim učincima.

Analizirajući treći i četvrti razred srednjih četverogodišnjih škola može se uočiti pravilna raspodjela postotaka posebnih zadaća (*prikazi 6. – 9.*). Kinantropološke zadaće za učenike i učenice zastupljeni su u postotku od 40% – 50%, odgojne zadaće 17% - 20%, a obrazovne u rasponu od 33% - 40% u zadnjim razredima srednjoškolskog obrazovanja. Ovim postocima samo se potvrđuje ono što je i pretpostavljeno, da je potrebno obrazovati učenike za daljnju primjenu naučenih teorijskih i praktičnih znanja ali i pripremiti učenike na zahtjeve koji se postavljaju pred njih ako se odluče za izlazak na tržište rada.

Gledajući sveukupno posebne zadaće, u odnosu na opće zadaće, ne odstupaju previše. (*Tablica 1.*)

	Opće zadaće	Posebne zadaće⁴
Kinantropološke zadaće	62%	54%
Obrazovne zadaće	25%	30%
Odgojne zadaće	13%	17%

Tablica 1. Usporedba općih i posebnih zadaća

Prema prikazanim postocima, općih i posebnih zadaća, može se utvrditi da nema ravnomjerne raspodjele programskih zadaća. Samim time se ne zadovoljava potpun razvoj učenika nego je dominantno orijentiran na razvoj morfoloških osobina te motoričkih i funkcionalnih sposobnosti. U prilog navedenom ide i Hi – kvadrat test,

⁴ Izračunato na temelju prosjeka svih posebnih zadaća iz *Okvirnog plana i programa*

čiji je indeks 9.125. 48 zadaća za četverogodišnje škole za učenike i učenice raspodijeljeni su na načina da ih je 15 usmjereno na obrazovne zadaće, 8 prema odgojnim zadaćama i 25 prema kinantropološkim zadaćama. (tablica 2.)

f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$\frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t}$
15	16	-1	1	0.0625
8	16	-8	64	4
25	16	9	81	5.0625
				$\Sigma=9.125$
$\Sigma \frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t} = \chi^2 = 9.125$				

Tablica 2. Rezultat H_i – kvadrat testa za programske zadaće

χ^2 test je izračunat na temelju uočenih frekvencija (f_0) i očekivanih frekvencija koje bi osigurale jednaku raspodjelu programskih zadaća (f_t). U skladu sa svim navedenim, može se prihvatiti postavljena hipoteza. Jer očekuje se od učenika da nakon završenog obrazovanja zna primijeniti ali i održavati naučene sposobnosti i znanja, a sa 25% - 30% obrazovnih i 13% - 17% odgojnih zadaća to nije moguće u potpunosti sprovesti (Tablica 1.). U sklopu obrazovnih zadaća učenici uče i kako izvesti određeni element i još k tome pridodamo da to sve treba uključiti u prethodno spomenutih 25% - 30% , ostaje nam vrlo malo prostora da učenici nauče kako primijeniti svoje znanje poslije srednjoškolskog obrazovanja.

Kada se govori o potpunom ostvarivanju učenikovih sposobnosti, osobina i znanja bitno je i analizirati programske sadržaje o kojima ovisi i provođenje programskih zadaća a samim time i ostvarivanju cilja i svrhe plana i programa.

Od programskih zadaća očekivalo se jednaka raspodjela, isto tako, od programskih sadržaja se očekuje da u potpunosti pokriju sve nastavne cjeline koje su potrebne za razvoj učenikovih sposobnosti, osobina i znanja ali i zadovoljavanje programskih zadaća. U skladu sa europskim srednjim školama naveli smo ovih 6 nastavnih cjelina: atletika, gimnastika, borilačke vještine, igre, ples, zdravlje i fitness.

Bitno je napomenuti, da prema *Europskom kurikulumu u Okvirnom planu i programu* nisu uopće zastupljene cjeline poput plivanja, aktivnosti u prirodi, zimski sportovi i ostali.

Ukupno gledano kod učenika su na prvom mjestu *Igre*⁵ (41%), a kod učenica *Plesovi* (29%). Na drugom mjestu kod učenika je nastavna cjelina *Atletika* (24%), dok su kod učenica sa istim postotkom zastupljene *Igre* (24%). Treće mjesto podjednako, i kod učenika i učenica, zauzima *Gimnastika*⁶ (21%) (*Prikaz 15.*). Analizirajući raspodjelu programskih sadržaja po svim razredima može se zaključiti da programska cjelina *Zdravlje i fitnes* je i kod učenica i učenika zastupljena sa samo 3%, što je jednako samo jednom programskom sadržaju unutar navedene nastavne cjeline.

Nastavna cjelina *Zdravlje i fitnes* trebala bi biti srž svakog plana i programa, zbog više razloga; sam naziv predmeta je tjelesna i zdravstvena kultura, cilj TZK-a je stvoriti bazu za aktivni stil života što podrazumijeva unapređenje i održavanje zdravlja. Fitnes se koristi od 1940-ih i pokazao se kao najbolja metoda za razvoj funkcionalnih i motoričkih sposobnosti itd. Za razliku od europskih zemalja gdje je *Zdravlje i fitnes* kao program u srednjim školama zastupljen sa 18%, dok je u Hrvatskoj samo 3%. (Hardman, 2008b.) Također, treba napomenut da su studenti Kineziološkog fakulteta osposobljeni su za provođenje svih nastavnih cjelina, pa tako i nastavnih cjelina koji nisu uopće u *Okvirnom planu i programu*. Plivanje, kao jedan od osnovnih oblika kretanja kojeg su još stari Grci smatrali kao dio općeg znanja, uopće nije zastupljeno u planu i programu.

Već po analizi programskih sadržaja može se vidjeti da se ne zadovoljavaju sve programske cjeline tj. da su neke cjeline zastupljene u velikim postocima, dok su druge cjeline zastupljene vrlo malo ili nikako, kao npr. plivanje, aktivnosti u prirodi, zimovanja itd. Nažalost, u prilog navedenom ide i izračunat χ^2 čiji je index, velikih, 223,04. Čiji nam rezultat otkriva da ne postoji korelacija između uočenih frekvencija i onih frekvencija koje očekujemo pod pretpostavljenom hipotezom. (*tablica 3.*)

⁵ Nogomet, košarka, rukomet, odbojka

⁶ Učenici: sportska gimnastika; učenice: sportska i ritmička gimnastika

f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$\frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t}$
55	25,5	29,5	870,25	34,13
45	25,5	19,5	380,25	14,91
82	25,5	56,5	3192,25	125,19
12	25,5	-13,5	182,25	7,15
53	25,5	27,5	756,25	29,66
8	25,5	-17,5	306,25	12,01
				$\Sigma = 223,04$
$\sum \frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t} = \chi^2 = 223,04$				

Tablica 3. Rezultat H_i – kvadrat testa za programske sadržaje

Nakon analize programskih zadaća i programskih sadržaja te rezultatima H_i – kvadrat testa, sa sigurnošću se može tvrditi da programske zadaće, ali i programski sadržaji, nisu usmjereni ka postizanju svih postavljenih ciljeva *Okvirnog plana i programa*. Iako je puni naziv glavne literature, po kojoj smo i izvodili analizu, „*Okvirni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture za gimnazije i četverogodišnje strukovne i umjetničke škole u funkciji rasterećenja učenika*“, može se konstatirati da se plan i program previše zaokuplja razvojem kinantropoloških osobina, a premalo odgojem i obrazovanjem učenika (Tablica 1.). Puno bi se više učenici rasteretili kada bi učili manji broj motoričkih znanja, a više se usmjerili na njihovu efikasniju primjenu tijekom života tj. na obrazovnu, ali i odgojnu komponentu plana i programa.

Istraživanja pokazuju (Caput-Joganica, R., Ćurković, S., Pintar, L. 2006.) da je u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture potrebno više pažnje posvetiti potpunom smislu nastave tj. ponuditi na odgovore na zašto, kako pravilno vježbati te kako primijeniti naučena motorička i teorijska znanja. Navedeno je i da je opravdana potreba provođenja nastave na visokim učilištima u obliku teorijskih i/ili teorijsko – praktičnih vježbi. Ovakav oblika rada može se sprovesti i u srednjoj školi samo ako se smanji broj nastavnih tema, a veća pažnja se pridoda njihovoj efikasnijoj primjeni. Prethodne misli mogu se usporediti sa nastavom matematike, jer učenici na satu matematike ne uče zbrajati kako bi samo naučili, nego kako bi tu istu funkciju mogli primijeniti kasnije u životu.

6. ZAKLJUČAK

Od samog početka analize općih ciljeva, koji zahvaćaju veliko područje tjelesne i zdravstvene kulture, pa sve do posebnih zadaća, može se uočiti da je dominantno usmjereno prema razvoju kinantropoloških sposobnosti. U drugi plan se stavljaju obrazovne te odgojne zadaće, ali ih se ne zanemaruju. Kinantropološke zadaće, kako posebne tako i opće, orijentirane su prema razvoju funkcionalnih i motoričkih sposobnosti te zauzimaju veliki postotak plana i programa (65%). Obrazovna zadaća sa samo 25% ukupnog plana i programa ne nalazi se na vrhu programskih zadaća. Prema brojnim autorima (Neljak, 2013.; Caput-Joganica i sur. 2006.) baš ova smjernica rada trebala bi biti na prvome mjestu, jer bez usvajanja teorijskih i praktičnih znanja nije moguće ostvariti ostale svrhe tjelesnog i zdravstvenog područja.

Planiranje i programiranje tjelesne i zdravstvene kulture može se razmatrati kao „kulu od karata“. Ako samo jedan njezin segment ne zadovoljava određene kriterije cijeli plan i program će se „srušiti“. Pod pojmom segmenti, govorimo prvenstveno o programskim sadržajima koji čine podlogu samog plana i programa. U skladu sa tim, programski sadržaji trebali bi biti jednako zastupljeni kako bi se učenici bavili različitim sportovima, plesovima, aktivnostima u prirodi, plivanjem, zimskim sportovima te time osigurali kvalitetnu izgradnju svoga biopsihosocijalnog statusa. Programski sadržaji su ti koji omogućuju provedbu programskih zadaća, a zadaće/ishodi utječu na postizanje postavljenih ciljeva i svrhe nastavnog procesa.

Na kraju, može se zaključiti, da programski sadržaji, programske zadaće i ciljevi, također se mogu sagledati i od vrha prema dolje i obrnuto. Jer, kako je navedeno, svi elementi plana i programa u međusobnoj su korelaciji i potrebno je njihovo usklađeno djelovanje. Stoga, dobra raspodjela unutar programskih sadržaja i programskih zadaća omogućuje postizanja onih kompetencija i ishoda koje osmisli nastavnik na početku svake školske godine.

7. LITERATURA

- Caput-Jogunica, R., Ćurković, S., Pintar, I. (2012). Istraživanje potrebe uvođenja teorijske nastave tjelesne i zdravstvene kulture na visokim učilištima. U Findak, V. (ur.): *15. Ljetna škola kineziologa Hrvatske «Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije»*, str. 418 – 422. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
- Findak, V. (2009). KINEZIOLOŠKA PARADIGMA KURIKULA TJELESNOG I ZDRAVSTVENOG ODGOJNOOBRAZOVNOG PODRUČJA ZA 21. STOLJEĆE. *Metodika*, 10(2), 371-381.
- Hardman, K. (2008). PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLS: A GLOBAL PERSPECTIVE. *Kinesiology*, 40(1), 5-28.
- Kovač, M., Leskošek, B., Jurak, G., (2012). SREDNJOŠKOLSKI UČENICI I NJIHOVO ZNANJE O VAŽNOSTI TJELESNE SPREME I SPORTA ZA ZDRAVLJE. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 14(4/2012), str. 855-880.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, (2015). *Srednje obrazovanje /online/*. S mreže skinuto 25. kolovoza 2015.: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2239>
- Neljak B. (2013). *Kineziološka metodika u osnovnom i srednjem školstvu*. PRIRUČNIK. Gopal, d.o.o., Zagreb.
- Neljak B. (2013). *Opća kineziološka metodika*. PRIRUČNIK. Gopal d.o.o., Zagreb.
- Zavod za unapređivanje školstva, (2002). *Okvirni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture za gimnazije i četverogodišnje strukovne i umjetničke škole u funkciji rasterećenja učenika.*, Zagreb.